

**ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ**

ΔΙΑΛΕΞΗ ΑΡ. 2

Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ

ΜΕΡΟΣ Α΄

Εισαγωγή:

Κάτω από την ομπρέλα του Ανωτάτου Δικαστηρίου όπως τελικά «νομιμοποιήθηκε», καθώς εξηγήσαμε στην πρώτη Διάλεξη, με τον νόμο Περί Απονομής της Δικαιοσύνης (Ποικίλαι Διατάξεις) Νόμο 33/64 στην βάση του Δικαίου της Ανάγκης λειτουργούν τα υπόλοιπα Δικαστήρια στην Κύπρο, τα οποία ακούουν ποινικές υποθέσεις όπως και υποθέσεις αστικών διαφορών πάσης φύσεως και μορφής. Ως επί το πλείστον, υπάρχει δικαίωμα Έφεσης στο Ανώτατο Δικαστήριο το οποίο ασκεί δικαιοδοσία σαν Εφετείο από Αποφάσεις Ποινικών Δικαστηρίων, αλλά και Δικαστηρίων που ασκούν πολιτική δικαιοδοσία δηλαδή ακούουν και επιλύουν αστικές διαφορές. Το ίδιο το Ανώτατο Δικαστήριο Κύπρου ασκεί επίσης πρωτοβάθμια δικαιοδοσία στο πλαίσιο του Άρθρου 146 του Συντάγματος για Διοικητικές Προσφυγές όπως επίσης και σε διάφορα άλλα συνταγματικά θέματα δυνάμει σχετικών προνοιών του Συντάγματος. Επίσης ασκεί περιορισμένης φύσεως πρωτοβάθμια δικαιοδοσία κατά την έκδοση ενταλμάτων προνομιακού τύπου Habeas Corpus, δηλαδή Certiorari, Prohibition και Mandamus ως και Quo Warranto, αλλά επίσης σε ορισμένες υποθέσεις ναυτικού δικαίου. Επίσης ακούει εκλογικές αιτήσεις σαν Πρωτοβάθμιο Δικαστήριο και σαν δευτεροβάθμιο Αναθεωρητικές Εφέσεις σε Προσφυγές δυνάμει του Άρθρου 146 του Συντάγματος. Κατ' ουσίαν στο Κυπριακό Δικαστικό σύστημα τα Δικαστήρια λειτουργούν σε δυο επίπεδα μόνο. Δεν υπάρχει τριτοβάθμια Αναθεωρητική δικαιοδοσία εντός Κύπρου.

Διαδικασίες, αφού εξαντληθούν τα νομικά ένδικα μέτρα στην Κύπρο ή μέσα στο πλαίσιο εφαρμογής του Ευρωπαϊκού Δικαίου μπορεί να ακολουθηθούν σε σχέση με την εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στο ΕΔΑΔ στο Στρασβούργο και στο ΔΕΚ στο Λουξεμβούργο. Οι διαδικασίες αυτές δεν συνιστούν

διαδικασία τριτοβάθμιας έφεσης, αλλά είναι ξεχωριστές διαδικασίες στη σφαίρα του Ευρωπαϊκού Δικαίου όπως ευρύτερα το κατανοούμε.

ΑΝΩΤΑΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ:

Το Ανώτατο Δικαστήριο λειτουργεί σήμερα στη θέση του Ανώτατου Συνταγματικού Δικαστηρίου το οποίο είχε εγκαθιδρυθεί με το Άρθρο 143 του Συντάγματος και του Ανωτάτου Δικαστηρίου το οποίο είχε εγκαθιδρυθεί με βάση το Άρθρο 153 του Συντάγματος.

Ασκή δικαιοδοσία από το 1964 δυνάμει του Περί απονομής της δικαιοσύνης Ποικίλοι Διατάξεις Νόμος 33/64 σε θέματα κυρίως Συνταγματικού και Διοικητικού Δικαίου δυνάμει των Άρθρων 137 – 151 του Συντάγματος και ιδιαίτερα δυνάμει του Άρθρου 146 αλλά ασκεί και πρωτόδικη διαδικασία αλλά και διαδικασία Εφετείου. Σήμερα απαρτίζεται από 13 ελληνοκύπριους Δικαστές ένας εκ των οποίων ο Πρόεδρος του. Οι Δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου διορίζονται από τον πρόεδρο της Δημοκρατίας και αφυπηρετούν στο εξηκοστό όγδοο έτος της ηλικίας τους, δυνάμει του Άρθρου 133(7)(1) του Συντάγματος. Η έδρα του Ανωτάτου Δικαστηρίου είναι στην Λευκωσία Άρθρο 133 (2). Στην πρακτική ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας διορίζει Μέλη του Ανωτάτου Δικαστηρίου από Δικαστές του Επαρχιακού Δικαστηρίου συνήθως τον πρώτο σε αρχαιότητα Πρόεδρο του Επαρχιακού Δικαστηρίου ο οποίος συνήθως είναι ο Διοικητικός Πρόεδρος του Επαρχιακού Δικαστηρίου Λευκωσίας. Δεν εμποδίζεται από του να διορίσει οποιονδήποτε νομικό της δικής του επιλογής ακόμα και από τον ιδιωτικό τομέα δηλαδή δικηγόρους ή δικηγόρους από το γραφείο του Γενικού Εισαγγελέα, στην πράξη όμως αυτό δεν έχει γίνει ποτέ εκτός σε σχέση με τον διορισμό του τέως Δικαστού του Ανωτάτου Δικαστηρίου, κ. Ράλλη Γαβριηλίδη, ο οποίος υπηρέτησε σαν ανώτατο στέλεχος επί μακρῶ στο γραφείο του Γενικού Εισαγγελέα. Συνήθως, όταν κενωθεί μια θέση στο Ανώτατο Δικαστήριο από τις 13 που είναι εγκεκριμένες σήμερα δυνάμει νόμου, βλέπε Άρθρο 4 του Περί Απονομής της Δικαιοσύνης (Ποικίλοι Διατάξεις) Νόμος 1964 ο Πρόεδρος προχωρεί στην πλήρωση της κενωθείσης θέσης αφού ακούσει τις απόψεις επί του θέματος του Ανωτάτου Δικαστηρίου από τις οποίες όμως δεν δεσμεύεται με δεδομένο ότι είναι προνόμιο του να αποφασίσει για το ποιόν θα διορίσει στην θέση.

Όπως είδαμε και στην πρώτη Διάλεξη, σαν αποτέλεσμα της έκρυθμης κατάστασης η Βουλή των Αντιπροσώπων θέσπισε τον Νόμο 33/64 όπως τροποποιήθηκε και είναι γνωστός σαν ο Περί Απονομής της Δικαιοσύνης (Ποικίλοι Διατάξεις) Νόμος του 1964. Με βάση το Άρθρο 3 του Νόμου καθιερύεται στην Δημοκρατία Ανώτατο Δικαστήριο το οποίο συνεχίζει την άσκηση της δικαιοδοσίας του Ανωτάτου Συνταγματικού Δικαστηρίου και Ανωτάτου Δικαστηρίου όπως προνοείται στο Σύνταγμα. Σύμφωνα με το Άρθρο 3 (2) του Νόμου, με βάση τροποποίηση του Νόμου 158/1988 το Δικαστήριο σύγκεται εκ δεκατριών Δικαστών και σύμφωνα με το Άρθρο 3 (4), το αρχαιότερο των μελών του Δικαστηρίου έγινε ο πρώτος πρόεδρος αυτού. Εν συνεχεία ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ορίζει τον Πρόεδρο του Δικαστηρίου από τα μέλη του. Τηρείται η αρχαιότης μεταξύ των Δικαστών, ο δε Πρόεδρος του Δικαστηρίου με βάση το Άρθρο 3(6) δικαιούται προβαδίσματος έναντι απάντων των Δικαστών του Δικαστηρίου. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας διορίζει με βάση το Άρθρο 4 τους νέους Δικαστές εντός 45 ημερών. Τα προσόντα Δικαστού του Ανωτάτου Δικαστηρίου με βάση τον νόμο καθορίζονται στο Άρθρο 5 και είναι αυτά του δικηγόρου με δωδεκαετή πείρα και «υψηλού ηθικού επιπέδου». Για σκοπούς του νόμου η δωδεκαετής πείρα συμπεριλαμβάνει υπηρεσία στην Δικαστική ή νομική υπηρεσία. Με βάση το Άρθρο 9 του Νόμου το Δικαστήριο αναλαμβάνει την δικαιοδοσία και εξουσίες του Ανωτάτου Συνταγματικού Δικαστηρίου και του Ανωτάτου Δικαστηρίου, ως επίσης και του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου (βλέπε Άρθρο 10 του Νόμου). Με βάση το Άρθρο 11 του Νόμου η πρωτοβάθμια διαδικασία του Ανωτάτου Δικαστηρίου ασκείται από ένα Δικαστή του Ανωτάτου Δικαστηρίου και η δευτεροβάθμια δικαιοδοσία από τρεις τουλάχιστον Δικαστές πλην όμως με βάση το Άρθρο 11 (3) την επιφύλαξη του, σε περίπτωση Έφεσης από την πρωτοβάθμια δικαιοδοσία αυτή ακούεται τουλάχιστον από πέντε Δικαστές. Αξίζει να σημειωθεί ότι σε περιπτώσεις μεγάλης συνταγματικής σπουδαιότητας ή εν γένει σπουδαιότητας, συνεδριάζει η Ολομέλεια του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Όσον αφορά τα Επαρχιακά Δικαστήρια, το Άρθρο 12 προνοεί για την κατάργηση της κοινοτικής διάκρισης που προνοείται στο Σύνταγμα με αποτέλεσμα οποιοσδήποτε Δικαστής του Επαρχιακού Δικαστηρίου σύμφωνα με το Άρθρο 12 (2) να έχει αρμοδιότητα να εκδικάσει οποιαδήποτε υπόθεση ανεξαρτήτως της κοινότητας στην οποία ανήκουν οι διάδικοι.

Όπως έχουμε δει και στην πρώτη Διάλεξη, ο Νόμος αυτός προσβλήθηκε για αντισυνταγματικότητα στην υπόθεση Γενικός Εισαγγελεύς της Δημοκρατίας ν. Μουσταφά Ιμπραχίμ κ.ά. (1964) CLR σελ.195. Η υπόθεση αφορούσε Έφεση του Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας κατά διαταγμάτων τουρκοκυπρίων δικαστών για την απόλυση με εγγύηση τουρκοκυπρίων κατηγορουμένων. Κατά την διάρκεια εκδίκασης της Έφεσης ηγέρθη θέμα από τον δικηγόρο των κατηγορουμένων όσον αφορά την συνταγματικότητα του Νόμου 33/64. Όπως είδαμε το Δικαστήριο στηρίχτηκε στο δίκαιο της ανάγκης για να δικαιολογήσει την συνταγματικότητα του εν λόγω νόμου. Το ιστορικό που οδήγησε στα γεγονότα Δεκεμβρίου του 1963 περιγράφεται στο Άρθρο του Πέτρου Μιχαηλίδη «Η Περί Δικαστηρίων κυπριακή νομοθεσία Επιθεώρηση Κυπριακού Δικαίου Τόμος 3 Ιούλιος – Σεπτέμβριος 1983 στην σελίδα 551 – 552. Παραθέτουμε το απόσπασμα ως έχει:

«Από την τελευταία εβδομάδα του Δεκεμβρίου 1963, ο Αντιπρόεδρος της Δημοκρατίας, οι Τουρκοκύπριοι Υπουργοί και τα μέλη της Βουλής των Αντιπροσώπων, καθώς και οι Τούρκοι δημόσιοι υπάλληλοι αποχώρησαν από το νόμιμο κράτος και η Τουρκική ηγεσία από τον Ιανουάριο του 1964 έκανε συνεχείς δηλώσεις ότι δεν αναγνωρίζει την Κυβέρνηση ως τη νόμιμη Κυβέρνηση του Κράτους.

Ο Πρόεδρος του Ανωτάτου Συνταγματικού Δικαστηρίου, Γερμανός καθηγητής Φόρτσοφ, παραιτήθηκε και εγκατέλειψε την Κύπρο στις 26.4.1963. Στις 16.12.1963, ανακοινώθηκε ο διορισμός δικαστή από την Αυστραλία, ο οποίος και θα αναλάμβανε καθήκοντα στις 14.1.1964, πράγμα που ματαιώθηκε λόγω των γεγονότων που μεσολάβησαν, με αποτέλεσμα μέχρι τις 9.7.1964, που τέθηκε σε ισχύ ο Νόμος 33/1964, δηλαδή για περίοδο 14 μηνών, το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο να μην λειτουργήσει και πάνω από 400 προσφυγές να παραμείνουν εκκρεμείς.

Ο Πρόεδρος του Ανωτάτου Δικαστηρίου Καναδός δικαστής Ουίλσον παραιτήθηκε επίσης στις 31.5.1964. Δεδομένου ότι ο διορισμός του Προέδρου του Ανωτάτου Δικαστηρίου και του Προέδρου του Ανωτάτου Συνταγματικού Δικαστηρίου, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 133.1 και 2 και 153.1 και 2 του Συντάγματος, γίνεται από κοινού από τον Πρόεδρο και Αντιπρόεδρο της

Δημοκρατίας και επειδή λόγω της μη συμμετοχής του Αντιπροέδρου της Δημοκρατίας στην Κυβέρνηση δεν ήταν δυνατό να γίνει διορισμός, τα δυο Ανώτατα Δικαστήρια της Δημοκρατίας έπαψαν να λειτουργούν.

Οι Τούρκοι δικαστές των Επαρχιακών Δικαστηρίων πιεζόμενοι από την ηγεσία τους δεν προσέρχονταν στα Δικαστήρια από τις 21 Δεκεμβρίου 1963, με αποτέλεσμα τουρκικές υποθέσεις καθώς και μεικτές να μην μπορούν να εκδικαστούν (λόγος οι σχετικές πρόνοιες του Συντάγματος), ούτε και να συσταθούν τουρκικά Κακουργιοδικεία ή μεικτά δικαστήρια. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της καταστάσεως που επικρατούσε στα Δικαστήρια είναι η υπόθεση δυο Τουρκοκυπρίων, που αντιμετώπιζαν κατηγορία για φόνο εκ προμελέτης και με διάταγμα δικαστηρίου είχαν τεθεί υπό κράτηση από τις 21 Δεκεμβρίου 1963, για να γίνει η προανάκριση από Τουρκοκύπριο δικαστή στις 25 Φεβρουαρίου 1964. Όμως, στην ημερομηνία αυτή ο Τούρκος Δικαστής δεν προσήλθε στο δικαστήριο. Ο Πρόεδρος του Ανωτάτου Δικαστηρίου Ουϊλσον επισκέφθηκε προσωπικά τον Τούρκο δικαστή στην Αμμόχωστο, τον οδήγησε ο ίδιος στο δικαστήριο και έκανε τις αναγκαίες διευθετήσεις για να γίνει η προανάκριση στις 3 Μαρτίου 1964. Παρόλον ότι ο Τουρκοκύπριος δικαστής είχε εκφράσει την ευαρέσκεια του για τις διευθετήσεις που είχαν γίνει και υποσχέθηκε να παραστεί κανονικά στο Δικαστήριο, τελικά και πάλιν δεν προσήλθε, αναμφίβολα επειδή παρεμποδίστηκε από μέλη της κοινότητάς του. Για τους πιο πάνω λόγους και επειδή δεν ήταν δυνατόν να εκδικάσει την υπόθεση Έλληνας δικαστής και οι κατηγορούμενοι για φόνον εκ προμελέτης θα απολύονταν, καταχωρήθηκε αναστολή ποινικής διώξεως, (*nolle prosequi*).

Ήταν τότε καθήκον του Κράτους, όπως παρατήρησε και ο Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας στην αγόρευση του στην υπόθεση Ιμπραχίμ, να μην επιτρέψει την παράλυση της δικαστικής εξουσίας και να προχωρήσει στη θέσπιση προνοιών για την απρόσκοπτη συνέχιση της απονομής της δικαιοσύνης.»

ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΘΕΜΑΤΑ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ:

Σύμφωνα με το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας ο Πρόεδρος ή ο Αντιπρόεδρος (στην πράξη σήμερα ο Πρόεδρος δεδομένης της αποχώρησης των

Τουρκοκυπρίων από τα θεσμικά όργανα της Κυπριακής Δημοκρατίας από το 64 και έπειτα) έχει δικαίωμα να προσφύγει στο Ανώτατο Δικαστήριο στις εξής περιπτώσεις:

1. Δυνάμει των άρθρων 137 και 138 του Συντάγματος όπου υπάρχει ο ισχυρισμός ότι νόμος ή απόφασης της Βουλής των Αντιπροσώπων ποιεί δυσμενή διάκριση σε βάρος μίας εκ των δυο κοινοτήτων. Την σήμερα ημέρα είναι σχεδόν απίθανο ενόψει της πολιτικής κατάστασης να γίνει τέτοιου είδους Προσφυγή. Με βάση το Άρθρο 138, επίσης Προσφυγή στο Ανώτατο από τον Πρόεδρο ή τον Αντιπρόεδρο μπορεί να γίνει στις περιπτώσεις όπου αποφασίζουν την αναπομπή νόμου στην Βουλή των Αντιπροσώπων με το επιχείρημα της δυσμενούς διάκρισης κατά την ψήφιση του προϋπολογισμού αλλά η βουλή των Αντιπροσώπων επιμένει οπότε υπάρχει δυνατότητα Προσφυγής στο Ανώτατο Δικαστήριο.
2. Δυνάμει του Άρθρου 139 του Συντάγματος όπου υπάρχει ισχυρισμός για σύγκρουση ή αμφισβήτηση εξουσίας ή αρμοδιότητας μεταξύ της Βουλής των Αντιπροσώπων και των Κοινοτικών Συνελεύσεων (στην πράξη έχουν καταργηθεί) ή μεταξύ οργάνων ή Αρχών της Δημοκρατίας το θέμα επιλύεται από το Ανώτατο Δικαστήριο, σε Προσφυγή από τον Πρόεδρο και ή τον Αντιπρόεδρο ή από οποιοδήποτε από τα εμπλεκόμενα όργανα αρχές.
3. Δυνάμει του Άρθρου 140 του Συντάγματος ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος δικαιούνται πριν από την έκδοση νόμου να παραπέμψουν το θέμα στο Ανώτατο Δικαστήριο για να γνωματεύσει κατά πόσο ο Νόμος ή σχετική απόφασις ή οποιαδήποτε διάταξις βρίσκεται σε αντίθεση με οποιαδήποτε διάταξη του Συντάγματος. Σύμφωνα με το Άρθρο 142 του Συντάγματος ισχύουν ανάλογες πρόνοιες σε σχέση με τις κοινοτικές συνελεύσεις οι οποίες στην πράξη όμως έχουν καταργηθεί όπως είδαμε στην πρώτη διάλεξη.
4. Σύμφωνα με το Άρθρο 143 του Συντάγματος ο Πρόεδρος ή ο Αντιπρόεδρος ή ακόμη και Βουλευτές που αντιπροσωπεύουν τουλάχιστον το 1/5 μπορούν να προσφύγουν στο Ανώτατο Δικαστήριο για να αποφασίσει κατά πόσο συντρέχουν

εξαιρετικές περιστάσεις που δικαιολογούν την απερχόμενη Βουλή να συνεχίσει μέχρι την έναρξη της περιόδου της νέας Βουλής.

5. Με βάση το Άρθρο 141 ο Πρόεδρος ή ο Αντιπρόεδρος της Δημοκρατίας δύναται προ της εκδόσεως νόμου επιβάλλοντας διατυπώσεις ή περιορισμούς στο δικαίωμα άσκησης επαγγέλματος ή απασχόλησης να αναφερθούν στο ΑΕΔ για γνωμάτευση.
6. Δικαίωμα παραπομπής στο Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο επί θέματος Συνταγματικότητας νόμου, δυνατόν να γίνει από κάθε Δικαστήριο. Στη πράξη σήμερα θέματα συνταγματικότητας αποφασίζονται από όλα τα Δικαστήρια έτσι η παραπομπή σπάνια γίνεται όπως π.χ. από το Οικογενειακό Δικαστήριο. Βλέπε Αίτηση Ναυσικά Νικολάου και Κυριάκου Κυριακίδη (1991) ΑΑΔ 1045. Τούτο γίνεται επειδή το Δευτεροβάθμιο Οικογενειακό Δικαστήριο δεν μπορεί να εξομοιωθεί σαν ειδικό Δικαστήριο με το Ανώτατο Δικαστήριο που λειτουργεί δυνάμει του Νόμου 33/1964.
7. Με βάση το άρθρο 146 του Συντάγματος το Ανώτατο Δικαστήριο έχει δικαιοδοσία σε θέματα διοικητικού δικαίου.

Σαν ακυρωτικό Δικαστήριο, το Ανώτατο Δικαστήριο, ακυρώνει πράξεις ή παραλείψεις της Διοίκησης για τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 146 (1) του Συντάγματος αλλά και οι οποίοι αναπτύχθηκαν από τη Νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου και τη Νομοθεσία η οποία θεσπίστηκε και η οποία κωδικοποιεί τις Αρχές του Διοικητικού Δικαίου.

Η κωδικοποίηση έγινε πρόσφατα μέσα στο πλαίσιο συγκεκριμένης Νομοθεσίας βλέπε ο Περί Γενικών Αρχών του Διοικητικού Δικαίου Νόμος (1999) Νόμος 158/1 του 1999.

Όπως συνοπτικά περιγράφεται στη σελίδα 335 στο Βιβλίο του Α. Ν. Λοΐζου: *Σύνταγμα Κυπριακής Δημοκρατίας*

«Το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο, όπως ήταν φυσικό ... καθόρισε από τις πρώτες αποφάσεις του ότι τούτο λειτουργεί με βάση πρότυπα παρόμοιων Δικαστηρίων που λειτουργούν σε πολλές Ευρωπαϊκές χώρες και ότι η φύση της δικαιοδοσίας του είναι εντελώς διαφορετική από εκείνη που ασκούν τα κοινά Πολιτικά Δικαστήρια. Επίσης, ότι κατά την άσκηση της δικαιοδοσίας του σύμφωνα με το άρθρο 146, θα εφαρμόζει τις βασικές αρχές που διέπουν τον Δικαστικό έλεγχο των Διοικητικών Πράξεων όπως αυτές εφαρμόζονται στις χώρες του Ηπειρωτικού Δικαίου παρά την έλλειψη σχετικής Νομοθεσίας.

Τώρα έχει γίνει μια συνοπτική και γενική νομοθετική ρύθμιση με το Νόμο που κωδικοποιεί τις γενικές αρχές του Διοικητικού Δικαίου που πρέπει να διέπουν τη δράση της δημόσιας διοίκησης. Αυτός είναι ο περί των Γενικών Αρχών του Διοικητικού Δικαίου Νόμος του 1999»

Το μεγαλύτερο μέρος αποφάσεων του Ανωτάτου Δικαστηρίου σήμερα σχετίζεται με αποφάσεις του Διοικητικού Δικαίου κυρίως σε σχέση με προσφυγές για διορισμούς και προαγωγές στη δημόσια υπηρεσία και στρέφονται εναντίον της Επιτροπής Δημόσιας Υπηρεσίας όπως και της Επιτροπής Εκπαιδευτικής Υπηρεσίας. Όπως επίσης και εναντίον διάφορων Ημικρατικών Οργανισμών όπως ΑΗΚ, ΑΤΗΚ, ΚΟΤ, ΚΟΑ κλπ.

Δεν είναι υπερβολή και πούμε ότι δυστυχώς το Ανώτατο Δικαστήριο αναλώνει ένα μεγάλο μέρος πολύτιμου δικαστικού χρόνου για αυτά τα θέματα ενώ σίγουρα σοβαρότερα θέματα συνταγματικής υφής ή στον τομέα της Ποινικής και Αστικής Δικαιοσύνης καθυστερούν και ή εν πάση περιπτώσει επιβαρύνονται λόγω του τεράστιου όγκου υποθέσεων σε αυτόν τον τομέα.

Εχουν γίνει εισηγήσεις για τη δημιουργία διοικητικών Δικαστηρίων τα οποία θα επιλαμβάνονται αυτών των υποθέσεων έτσι που το Ανώτατο Δικαστήριο να μπορεί να επικεντρωθεί κατ' αποκλειστικότητα σε θέματα ποινικής και αστικής δικαιοσύνης και συνταγματικού δικαίου.

Σίγουρα και η ποιότητα των αποφάσεων αλλά και ο χρόνος έκδοσης τους θα βελτιωθούν τα μέγιστα αν η εκτελεστική εξουσία και Βουλή προχωρήσουν με τις απαραίτητες νέες συνταγματικές ρυθμίσεις.

Δεν υπάρχει καμία δικαιολογία για την καθυστέρηση της προώθησης της άμεσης μεταρρύθμισης στον τομέα αυτό.

8. Σύμφωνα με το άρθρο 147 το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο έχει επίσης δικαιοδοσία να αποφαινεται σε αίτηση του Γενικού Εισαγγελέα και του Βοηθού Γενικού Εισαγγελέα για την ύπαρξη μόνιμου ή προσωρινής ανικανότητας ή προσωρινής απουσίας του Προέδρου της Δημοκρατίας «κωλυούσης την ενεργό εκπλήρωση των καθηκόντων αυτού» όπως προβλέπεται στο άρθρο 44 (δ) του Συντάγματος.
9. Να σημειωθεί επίσης ότι με βάση το άρθρο 149 το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο αποφασίζει για θέματα αντιφάσεων και ερμηνείας των δύο κειμένων του Συντάγματος και τέλος να σημειώσουμε ότι με βάση το άρθρο 150 το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο έχει δικαιοδοσία να επιβάλλει ποινές λόγω περιφρόνησής του.

Η νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου βλέπε *Δημοκρατία ν. Θαλασσινού (1991) 3 ΑΑΔ 203*, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι στην πραγματικότητα το άρθρο 150 δεν έχει πρόβλεψη για την ποινή που θα μπορούσε να επιβληθεί και ότι δεν υπάρχει νομοθετική διάταξη που να καθιστά οποιουσδήποτε λειτουργούς ή όργανα που δεν συμμορφώνονται με ακυρωτικές αποφάσεις ενόχους του αδικήματος της περιφρόνησης του Δικαστηρίου. Όπως διαπιστώσαμε από τις πιο πάνω πρόνοιες το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο και σήμερα το Ανώτατο ασκεί δικαστικό έλεγχο της Συνταγματικότητας του Νόμου. Τούτο γίνεται με προληπτικό ή κατασταλτικό τρόπο. Το απόσπασμα από το βιβλίο του Ανδρέα Λοϊζου, *Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας* σελίδα 313, είναι σχετικό:

«Το Σύνταγμα αναγνωρίζει δυο τρόπους για την κρίση της συνταγματικότητας των νόμων. Τον προληπτικό έλεγχο που μπορεί να ασκηθεί a priori, πριν την έκδοση των νόμων με Αναφορά του Προέδρου της Δημοκρατίας βάσει του άρθρου 140, και τον παρεμπόπτοντα ή κατασταλτικό, a postiriori, έλεγχο εφόσον κρίνεται απαραίτητο για την επίλυση αναφυσίας διαφοράς στο πλαίσιο

δικαστικής διαδικασίας. Στην τελευταία περίπτωση η κρίση της συνταγματικότητας του νόμου αναλαμβάνεται μόνον εφόσον το συνταγματικό θέμα προσδιορίζεται ρητά και επακριβώς και νοουμένου ότι είναι αναπόφευκτη για την επίλυση της διαφοράς.

Ο προληπτικός έλεγχος εμποδίζει την έκδοση του νόμου και έτσι παρεμβάλλεται τυπικά στη διαδικασία της Νομοθετικής Λειτουργίας. Ασκείται από το Δικαστήριο, πριν την έκδοση του νόμου σε Αναφορά από τον Πρόεδρο και τον Αντιπρόεδρο της Δημοκρατίας. Ο κατασταλτικός έλεγχος ασκείται μετά την τελειοποίηση του νόμου, με την έκδοση και δημοσίευση του 1155».

ΘΕΜΑΤΑ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ:

Με βάση το άρθρο 155 (1) του Συντάγματος το Ανώτατο Δικαστήριο ακούει Εφέσεις από οποιονδήποτε άλλο Δικαστήριο και ασκεί Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Δικαιοδοσία όπως ήθελε οριστεί στον Νόμο, π.χ. σε ναυτικές υποθέσεις. Για τις Εφέσεις πρόνοια γίνεται και στο Άρθρο 25 του Περί Δικαστηρίων Νόμου 14/60. Υπάρχει καταχωρημένο δικαίωμα Έφεσης έστω και αν αυτό ρυθμίζεται δια νόμου ή κανονισμού σε πολιτικές και ποινικές υποθέσεις.

Πιο σημαντική είναι η πρόνοια του Άρθρου 155 (4) σύμφωνα με την οποία το Ανώτατο Δικαστήριο έχει αποκλειστική δικαιοδοσία να εκδίδει εντάλματα της φύσεως του Habeas corpus, mandamus, prohibition, quo warranto και certiorari.

Πρόκειται για γνωστά προνομιακά εντάλματα τα οποία έχουν την προέλευση τους στο Αγγλικό Δίκαιο και συγκεκριμένα στο Ανώτατο Δικαστήριο της Αγγλίας.

Τα εντάλματα αυτά περιορίζονται στον τομέα και σφαίρα του ιδιωτικού δικαίου και όχι στην σφαίρα του δημοσίου δικαίου όπου εκεί το Ανώτατο Δικαστήριο ενεργεί σαν ακυρωτικό δυνάμει του άρθρου 146 του Συντάγματος.

Το ένταλμα habeas corpus εκδίδεται στις περιπτώσεις παράνομης στέρησης προσωπικής ελευθερίας του ατόμου.

Ο σκοπός του είναι να διαπιστωθεί η νομιμότητα κράτησης του ατόμου. Εκδίδεται όπου κάποιο πρόσωπο κρατείται παράνομα. Στοχεύει στο να εξαναγκάσει την αρμόδια αρχή ή το όργανο ή το πρόσωπο κάτω από τη φύλαξη του οποίου βρίσκεται ο Αιτητής και να δικαιολογήσει το νόμιμο της κράτησης. Αν η κράτηση κριθεί παράνομη διατάσσεται η άμεση απόλυση του ατόμου.

Το mandamus εκδίδεται σαν ένταλμα προς κατώτερο Δικαστήριο με το οποίο διατάσσεται να ασκήσει την δικαιοδοσία του την οποία αρνήθηκε να ασκήσει. Είναι διαταγή για να εκτελέσει είτε κατώτερο δικαστήριο είτε όργανο ή αρχή δημόσιο καθήκον όπου υπάρχει άρνηση εκτέλεσης.

Το ένταλμα certiorari εκδίδεται με στόχο την άσκηση δικαστικού ελέγχου κατώτερου Δικαστηρίου ή σώματος που ασκεί οιονεί δικαστική εξουσία. Το ένταλμα εκδίδεται σε περίπτωση που υπάρχει υπέρβαση ή έλλειψη δικαιοδοσίας ή όπου προκύπτει προφανές νομικό λάθος ή προκατάληψη ή συμφέρον ή ακόμα δόλος ή ψευδορκία και παραβίαση των κανόνων φυσικής δικαιοσύνης.

Το ένταλμα prohibition απευθύνεται επίσης προς κατώτερο Δικαστήριο ή σε άλλο δημόσιο σώμα που ασκεί οιονεί δικαστική εξουσία και σκοπεύει στο να το εμποδίσει από του να προχωρήσει στην εξέταση του θέματος καθ' υπέρβαση της εξουσίας του, ή από του να εφαρμόσει διαταγή που δεν είχε δικαίωμα να εκδώσει.

Τέλος όσον αφορά το ένταλμα quo warranto τούτο απευθύνεται εναντίον προσώπου το οποίο είτε αξιολί ή κατέχει δημόσια θέση, αξίωμα ή εξουσία με σκοπό να καθοριστεί κατά πόσο υπάρχει από μέρους του νόσφηση εξουσίας με προϋπόθεση ότι το πρόσωπο αυτό κατέχει τη θέση ουσιαστικά.

Όπως αναφέρεται και πάλι στο βιβλίο του A. N. Λοΐζου Σύνταγμα Κυπριακής Δημοκρατίας στη σελίδα 378,

«συνοπτικά μπορεί να λεχθεί ότι οι λόγοι για τους οποίους μπορεί να εκδοθούν τα εντάλματα αυτά περιλαμβάνουν την έλλειψη ή υπέρβαση δικαιοδοσίας, έκδηλη πλάνη περί των νόμων, πρόδηλη στο πρακτικό, προκατάληψη ή συμφέρον από

το πρόσωπο ή τα πρόσωπα που λαμβάνουν την απόφαση, δόλο ή ψευδορκία στη λήψη της απόφασης και παράβαση των κανόνων της φυσικής δικαιοσύνης».

Η νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου στηρίζεται εκτενώς στην νομολογία του Αγγλικού Ανωτάτου Δικαστηρίου στον τομέα αυτό και όπου υπάρχει δικαίωμα έφεσης δεν προχωρεί συνήθως το Ανώτατο Δικαστήριο στην εξέταση αιτήματος για έκδοση προνομιακού διατάγματος.

ΕΚΛΟΓΟΔΙΚΕΙΟ:

Αναφορά πρέπει να γίνει επίσης στο άρθρο 145 του Συντάγματος σύμφωνα με το οποίο το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο έχει δικαιοδοσία να αποφασίζει επί πάσης εκλογικής ενστάσεως.

Η δικαιοδοσία του Εκλογοδικείου καθορίζεται στον Εκλογικό Νόμο και βεβαίως σήμερα ασκείται, όπως έχουμε εξηγήσει, από το Ανώτατο Δικαστήριο.

Οι λεπτομέρειες και η διαδικασία η οποία ακολουθείται διέπεται από τον περί Εκλογής Μελών της Βουλής των Αντιπροσώπων – Εκλογικές Αιτήσεις – Διαδικαστικό Κανονισμό του 1981.

Στόχος της εκλογικής αίτησης είναι η ακύρωση ασφαλώς μιας εκλογής είτε αυτή είναι του Προέδρου, Βουλευτών, ή μελών των Κοινοτικών Συνελεύσεων.

Το ουσιαστικό δίκαιο βεβαίως σε σχέση με τις Εκλογές εντοπίζεται στη νομοθεσία σε σχέση με την εκλογή του Προέδρου και την εκλογή των Βουλευτών. Βλέπε περί Εκλογής (Πρόεδρος και Αντιπρόεδρος της Δημοκρατίας) Νόμος 1959 (37/59) όπως τροποποιήθηκε και για τους Βουλευτές από τον Περί Εκλογής Μελών της Βουλής των Αντιπροσώπων Νόμο του 1979 (Ν.72/79) όπως αυτός τροποποιήθηκε.

Επίσης, όσον αφορά τους Δήμους και τα δημοτικά Συμβούλια, το θέμα διέπεται από τον περί Δήμων Νόμο 11/85 όπως επίσης αυτό τροποποιήθηκε.

ΕΠΑΡΧΙΑΚΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ:

Όπως έχουμε δει πιο πάνω στο Μέρος Χ του Συντάγματος δηλαδή Άρθρα 152 – 164 γίνεται πρόνοια για την δικαιοδοσία του Ανωτάτου Δικαστηρίου «και των υπό τούτων τεταγμένων δικαστηρίων».

Σύμφωνα με το Άρθρο 158 του Συντάγματος στο μέρος Χ αυτού και συγκεκριμένα στο Άρθρο 158(1) «Νόμος θέλει ορίσει περί της ιδρύσεως της δικαιοδοσίας και των εξουσιών των πολιτικών και ποινικών δικαστηρίων».

Στο Άρθρο 159 του Συντάγματος γινόταν πρόνοια για το σε ποιες περιπτώσεις ο Δικαστής θα ήταν ελληνοκύπριος και σε ποιες περιπτώσεις τουρκοκύπριος. Ως επίσης και για την εκτέλεση των αποφάσεων των Δικαστηρίων από Δικαστικούς υπαλλήλους ανάλογα και πάλιν με το κατά πόσον η απόφαση εκδόθηκε από έλληνα ή τούρκο Δικαστή. Η πρόνοια αυτή έχει καταργηθεί όπως είδαμε πιο πάνω.

Στο Άρθρο 160 γινόταν πρόνοια για κοινοτικών νόμο ψηφιζομένον από τις κοινοτικές συνελεύσεις για την ίδρυση και λειτουργία Δικαστηρίων που θα εκδίκαζαν υποθέσεις που αφορούσαν τον προσωπικό θεσμό και θρησκευτικά ζητήματα.

Οι πρόνοιες αυτές των Άρθρων 159 και 160 έχουν ασφαλώς ατονήσει λόγω της έκρυθμης κατάστασης από τον Δεκέμβριο του 1963 και της τουρκικής εισβολής του 1974.

Έχει θεσπισθεί ασφαλώς για την λειτουργία των κατωτέρων Δικαστηρίων ο Περί Δικαστηρίων Νόμος 14/60 ο οποίος προνοεί για την λειτουργία των Επαρχιακών Δικαστηρίων, γενικά συμπεριλαμβανομένων των Δικαστηρίων που ασκούν ποινική δικαιοδοσία και αυτών που εκδικάζουν υποθέσεις αστικής φύσεως.

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΦΥΣΕΩΣ:

Σύμφωνα με το Άρθρο 3(1) του Περί Δικαστηρίων Νόμου 14/60 όπως τροποποιήθηκε καθιερώνονται:

A. Επαρχιακά Δικαστήρια

B. Κακουργοδικεία

Σύμφωνα με το Άρθρο 3 (2) για εκάστην επαρχία συγκροτείται ένα ή περισσότερα Κακουργοδικεία και θα υπάρχει ένα Επαρχιακό Δικαστήριο. Στην πράξη ως γνωστόν λειτουργούν σήμερα ένα Επαρχιακό Δικαστήριο στην Λευκωσία, ένα στην Λάρνακα , ένα στην Λεμεσό και ένα στην Πάφο. Λόγω της εισβολής του 1974 και κατοχής τμήματος της Κυπριακής Δημοκρατίας, το Επαρχιακό Δικαστήριο Κερύνειας συνεδριάζει στην Λευκωσία και το Επαρχιακό Δικαστήριο της Αμμοχώστου συνεδριάζει στην Λάρνακα. Σύμφωνα με το Άρθρο 4(1) του Νόμου, το Επαρχιακό Δικαστήριο αποτελείται από ένα ή περισσότερους προέδρους και τούτο βεβαίως καθορίζεται ανάλογα με τον όγκο των εργασιών του Δικαστηρίου π.χ. το Επαρχιακό Δικαστήριο Λευκωσίας λειτουργεί σήμερα με τέσσερις Προέδρους ενώ το Επαρχιακό Δικαστήριο Λεμεσού με τρεις Προέδρους. Της Πάφου λειτουργεί με έναν Πρόεδρο. Επίσης, ο αριθμός των Ανώτερων Επαρχιακών Δικαστών ποικίλλει ανάλογα με τον όγκον εργασιών του Δικαστηρίου. Σύμφωνα με το Άρθρο 6 (1), διορισμός Προέδρου Επαρχιακού Δικαστηρίου ή Ανώτερου Επαρχιακού Δικαστή προϋποθέτει την άσκηση του δικηγορικού επαγγέλματος για τουλάχιστον δέκα χρόνια και θα πρέπει να είναι «υψηλού ηθικού επιπέδου». Σύμφωνα με το ίδιο Άρθρο για να διοριστεί κάποιος σαν Επαρχιακός Δικαστής πρέπει να είναι δικηγόρος που να ασκεί το επάγγελμα τουλάχιστον για έξι χρόνια και να είναι επίσης «υψηλού ηθικού επιπέδου». Στο Άρθρο 6 (3) προνοείται ότι ο ολικός αριθμός των Προέδρων των Επαρχιακών Δικαστηρίων δεν θα υπερβαίνει τους 14, των Ανώτερων τους 17 και των Επαρχιακών τους 43. Τούτο έχει τροποποιηθεί πρόσφατα με το Νόμο 19 (I) 2010. Με τον αυξανόμενο όγκο εργασιών των Δικαστηρίων αναπόφευκτα θα υπάρξει και αύξηση του αριθμού των Επαρχιακών Δικαστών.

Οι Επαρχιακοί Δικαστές διορίζονται από το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο. Σύμφωνα με το Άρθρο 157 του Συντάγματος (1) το Ανώτατο Δικαστήριο αποτελεί το Ανώτατο

Δικαστικό Συμβούλιο. Σύμφωνα με το Άρθρο 157 (2) «εις την αποκλειστική αρμοδιότητα του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου υπάγονται ο διορισμός η προαγωγή ή μετάθεση ο τερματισμός της υπηρεσίας και η «απόλυση των Δικαστών ως και η πειθαρχική εξουσία επί τούτου». Κάθε Επαρχιακό Δικαστήριο έχει βεβαίως τον Πρωτοκολλητή του. Ο Αρχιπρωτοκολλητής του Ανωτάτου Δικαστηρίου ο οποίος ορίζεται από την ΕΔΥ σύμφωνα με το Άρθρο 11(1) του νόμου 14/60 προΐσταται ιεραρχικώς των υπηρεσιών της δικαστικής εξουσίας.

ΚΑΤΑ ΤΟΠΟ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΠΑΡΧΙΑΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ ΣΕ ΕΚΔΙΚΑΣΗ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΑΣΤΙΚΗΣ ΦΥΣΕΩΣ

Σύμφωνα με το Άρθρο 21 (1) – (4) το Επαρχιακό Δικαστήριο έχει δικαιοδοσία να αποφασίζει σε οποιαδήποτε αγωγή όπου:

(α) η βάση της Αγωγής έχει προκύψει καθ' ολοκληρίαν ή εν μέρει εντός της επαρχίας του

(β) οποιοσδήποτε από τους Εναγομένους κατά τον χρόνο έγερσης της Αγωγής διαμένει ή διεξάγει επάγγελμα εντός της επαρχίας

(γ) όπου όλοι οι διάδικοι είναι κύπριοι, είτε η βάση της Αγωγής προέκυψε συνολικά ή μερικώς εντός των κυριάρχων περιοχών των βάσεων ή οιοσδήποτε από τους Εναγομένους διεξάγει επάγγελμα εντός των βάσεων.

(δ) η βάση της αγωγής έχει προκύψει εν όλω ή εν μέρει στις κυρίαρχες περιοχές των βάσεων από την χρήση μηχανοκινήτου οχήματος.

(ε) Η βάση της Αγωγής έχει προκύψει από ατύχημα ή επαγγελματική ασθένεια εν όλω ή εν μέρει μέσα στις κυρίαρχες περιοχές των βάσεων σε εργοδοτούμενο κατά την διάρκεια της απασχόλησης του σε σχέση με ευθύνη εργοδότη.

Να σημειώσουμε ότι για τη βάση στο Ακρωτήριο δικαιοδοσία έχει το Δικαστήριο Λεμεσού ενώ για τη Δεκέλεια η Αμμόχωστος ή Λάρνακα ανάλογα με την Επαρχία κατά τον χρόνο Ανεξαρτησίας.

Γίνεται επίσης πρόνοια ότι όπου η Αγωγή, βλέπε Άρθρο 21 (2) αφορά καθυστερημένα ενοίκια ή απαίτηση για καταβολή αποζημίωσης λόγω

παράβασης πωλητηρίου ή ενοικιαστηρίου εγγράφου ή άλλης σύμβασης που αφορά ακίνητη ιδιοκτησία αυτή μπορεί να εισαχθεί στο Επαρχιακό Δικαστήριο όπως προνοείται ανωτέρω. Τούτο είναι κατ' εξαίρεση του βασικού κανόνα του Άρθρου 21 (2) ότι η Αγωγή η οποία αφορά οιονδήποτε θέμα σε σχέση με ακίνητη ιδιοκτησία εισάγεται στο Επαρχιακό Δικαστήριο της επαρχίας όπου βρίσκεται η ακίνητη ιδιοκτησία. Τέλος να σημειωθεί ότι αγωγές για αγαθοεργά ιδρύματα ή προνόμια ευρεσιτεχνίας ή εμπορικά σήματα μπορεί να εισαχθούν σε οιονδήποτε Επαρχιακό Δικαστήριο. Μια καινοτομία που εισήχθηκε με το Άρθρο 21 (4) με τροποποιητικό Νόμο 118(1)/2008 σε περίπτωση που το Επαρχιακό Δικαστήριο ενώπιον του οποίου εισήχθηκε ή καταχωρήθηκε Αγωγή δεν είναι κατά τόπο αρμόδιο δύναται να παραπέμψει την αγωγή στο κατά τόπο αρμόδιο Επαρχιακό Δικαστήριο. Σαν αποτέλεσμα θεραπεύθηκε η ανωμαλία η οποία είχε διαπιστωθεί μέσα από την νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου σύμφωνα με την οποία εάν το Δικαστήριο ενώπιον του οποίου εκκρεμούσε Αγωγή ήταν κατά τόπον αναρμόδιο τότε η Αγωγή απερρίπτετο χωρίς να υπάρχει θεραπεία της παραπομπής στο αρμόδιο κατά τόπον Δικαστήριο. Δικαίωμα παραπομπής από ένα Επαρχιακό αρμόδιο Δικαστήριο σε άλλο αρμόδιο Επαρχιακό έχει και το Ανώτατο Δικαστήριο δυνάμει των Άρθρων 61, 62, 63, 64 του Νόμου 14/60.

ΚΑΘ ' ΥΛΗΝ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΕΠΑΡΧΙΑΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ:

Αυτή καθορίζεται στο Άρθρο 22 (1) – (5) όπως και στα Άρθρα 22 (Α) και 22(Β) του Νόμου 14/60. Σε γενικές γραμμές Επαρχιακό Δικαστήριο συνιστάμενο από Πρόεδρο Επαρχιακού Δικαστηρίου έχει δικαιοδοσία να ακούει και να αποφασίζει πρωτόδικα για κάθε Αγωγή.

Ο Ανώτερος Επαρχιακός Δικαστής έχει αρμοδιότητα να ακούει και να αποφασίζει οιονδήποτε Αγωγή στην οποία το αμφισβητούμενο ποσό ή αξία της δεν υπερβαίνει τις €500.000 ο δε Επαρχιακός τις €100.000.

Αγωγές που αφορούν ανάληψη κατοχής ακίνητης ιδιοκτησίας ή αστικά αδικήματα σε σχέση με ακίνητη ιδιοκτησία όπου δεν αμφισβητείται ο τίτλος της ακίνητης ιδιοκτησίας μπορεί να εκδικασθούν από οιονδήποτε Ανώτερο Επαρχιακό Δικαστή ή Επαρχιακό Δικαστή, ανεξάρτητα με την αξία της επίδικης ακίνητης ιδιοκτησίας. Περαιτέρω προς

απάμβλυνση του μεγάλου αριθμού Αγωγών σε σχέση με δυστυχήματα και σε σχέση με αποζημιώσεις για αναγκαστική απαλλοτρίωση ή επίταξη ο Ανώτερος Επαρχιακός Δικαστής έχει αρμοδιότητα να εκδικάσει την διαφορά ανεξάρτητα από το ποσό της επίδικης διαφοράς. Αυτές είναι οι βασικές πρόνοιες από τις οποίες παρατηρούμε ότι ουσιαστικά για σοβαρές υποθέσεις υπό την έννοια του ύψους της απαίτησης αυτές παραπέμπονται στους Προέδρους για εκδίκαση. Επειδή ο μεγαλύτερος όγκος των υποθέσεων είναι στην κλίμακα μέχρι 100.000 ευρώ ο μεγαλύτερος φόρτος εργασίας είναι στους ώμους των Επαρχιακών Δικαστών σήμερα, ενώ ο όγκος εργασίας των Προέδρων και Ανωτέρων Επαρχιακών Δικαστών έχει ασφαλώς μειωθεί.

Ανεξάρτητα με τις πιο πάνω πρόνοιες, ο Ανώτερος Επαρχιακός Δικαστής και Επαρχιακός Δικαστής έχουν εξουσία να εκδίδουν οιονδήποτε Διάταγμα ενδιάμεσης φύσης, το οποίο δεν διαγιγνώσκει την ουσία της Αγωγής. Επίσης έχουν δικαίωμα να εκδίδουν αποφάσεις για παράλειψη καταχώρησης σημειώματος εμφανίσεως ή για εμφάνιση κατά την ακρόαση της αγωγής ή για παράλειψη καταχώρησης δικογράφων. Έχουν επίσης δικαίωμα να εκδικάζουν αιτήσεις για συνοπτική απόφαση ή όπου η απαίτηση είναι εν όλω ή εν μέρει είναι παραδεκτή. Για σκοπούς διαπίστωσης του ύψους της επίδικης διαφοράς δεν λαμβάνεται υπόψη οιοδήποτε ποσό τόκου που είναι πληρωτέο επί αμφισβητούμενου ποσού ή της αξίας της διαφοράς. Μια νέα καινοτομία η οποία εισήχθη πρόσφατα, δηλαδή το 1986 με τον Νόμο 96/86, είναι αυτή του Άρθρου 22 (B) του Νόμου σύμφωνα με το οποίο το Επαρχιακό Δικαστήριο έχει δικαιοδοσία να ακούει ναυτικές υποθέσεις τις οποίες παλαιότερα άκουε μόνο το Ανώτατο Δικαστήριο.

Οι ναυτικές υποθέσεις οι οποίες εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του Επαρχιακού Δικαστηρίου είναι αυτές που αφορούν ατύχημα σε σχέση με πλοίο και περιλαμβάνουν απαίτηση για απώλεια ζωής ή προσωπική βλάβη ανεξαρτήτως του ύψους της απαίτησης. Για τις άλλες ναυτικές υποθέσεις τα Επαρχιακά Δικαστήρια έχουν αρμοδιότητα όπου η απαίτηση δεν υπερβαίνει τις 100.000 ευρώ σε σχέση με προμήθειες σε πλοία ή για απώλεια ή ζημιά αγαθών κατά την θαλάσσια μεταφορά ή σε σχέση με την κατασκευή ή εφοδιασμό πλοίου ή σε σχέση με δικαιώματα αποβάθρας ή φόρους ως επίσης και απαιτήσεις για μισθούς και απαίτηση από πλοίαρχο, φορτωτή, ναυλωτή, ή αντιπρόσωπο αναφορικά με οποιεσδήποτε δαπάνες που γίνονται για λογαριασμό πλοίου.

ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ:

Στα Άρθρα 23 και 24 του Περί Δικαστηρίων Νόμου γίνεται πρόνοια για την αρμοδιότητα των Επαρχιακών Δικαστηρίων σε ποινικές υποθέσεις όπως και για την δικαιοδοσία τους. Στο Άρθρο 23 του Νόμου 14/60 γίνεται πρόνοια ότι κάθε Επαρχιακό Δικαστήριο έχει δικαιοδοσία να δικάζει όλα τα αδικήματα τα οποία διεπράχθησαν εντός της επαρχίας του ή εντός των κυρίαρχων περιοχών των βάσεων από κύπριο κατά κυπρίου ή σε σχέση προς κύπριο. Όπου το αδίκημα διεπράχθη στο σύνολο δυο ή περισσότερων επαρχιών ή «εντός ενός μιλίου από σύνολο όπου έχει διεπραχθεί μερικώς σε μια επαρχία και μερικώς σε άλλη ή άλλες τότε αρμοδιότητα έχει να εκδικάσει το αδίκημα οποιονδήποτε Επαρχιακό Δικαστήριο από τις Επαρχίες αυτές». Η κυρίαρχη περιοχή της βάσης του Ακρωτηρίου περιλαμβάνεται στην επαρχία Λεμεσού ενώ της Δεκέλειας στην επαρχία Αμμοχώστου ή Λάρνακος ανάλογα με την γεωγραφική επαρχία όπως αναγνωριζόταν πριν την ανεξαρτησία.

Σύμφωνα με τις πρόνοιες του Περί Δικαστηρίων (Προσωρινά Διατάξεις) Νόμου του 1974 διαρκούσης της εκρρύθμου καταστάσεως και παρά τις διατάξεις του Άρθρου 23 του Περί Δικαστηρίων Νόμο του 1960 κάθε Επαρχιακό Δικαστήριο κέκτηται δικαιοδοσία να εκδικάζει σύμφωνα με τις διατάξεις του Άρθρου 24 οποιονδήποτε αδίκημα διαπραχθέν σε οποιανδήποτε Επαρχία της Κύπρου. Η δικαιολογία η οποία δίδεται στο προοίμιο είναι ότι σαν αποτέλεσμα της εισβολής υπήρξαν πολλοί εκτοπισμένοι και θα έπρεπε να συνεχίσει απρόσκοπτα η απονομή της δικαιοσύνης εφόσον υφίσταται η έκρυθμος κατάσταση. Βεβαίως σήμερα ενδεχόμενα η αναγκαιότητα του Νόμου αυτού να έχει εκλείψει.

Σύμφωνα με το Άρθρο 24 ο Πρόεδρος, ο Ανώτερος και Επαρχιακός Δικαστής έχουν αρμοδιότητα να εκδικάζουν συνοπτικά όλα τα αδικήματα τα οποία τιμωρούνται με φυλάκιση που δεν υπερβαίνει τα πέντε χρόνια ή με πρόστιμο που δεν υπερβαίνει τις £50.000 (€85.430). Έχουν αρμοδιότητα να επιδικάσουν αποζημίωση η οποία δεν υπερβαίνει τις €6000. Επίσης γίνεται πρόνοια στο Άρθρο 24 (2) ότι, όπου δώσει την συγκατάθεση του ο Γενικός Εισαγγελέας μπορεί να εκδικασθεί συνοπτικά στο Επαρχιακό Δικαστήριο οποιονδήποτε αδίκημα έστω και αν η προνοουμένη ποινή δι' αυτόν υπερβαίνει τα πέντε χρόνια ή το πρόστιμο των £50.000. Με την διευκρίνιση όμως

ότι σε καμία περίπτωση δεν έχει αρμοδιότητα το Επαρχιακό Δικαστήριο να επιβάλει μεγαλύτερη ποινή. Τέλος, να αναφερθεί ότι σύμφωνα με Άρθρο 26 κάθε Ανώτερος Επαρχιακός Δικαστής αλλά και Επαρχιακός Δικαστής έχουν δικαιοδοσία να διεξάγουν προανάκριση για σκοπούς παραπομπής ή μη εις το Κακουργιοδικείο οποιουδήποτε προσώπου κατηγορουμένου με αδίκημα παραπέμφιμο εις το Κακουργιοδικείο.

Το σύστημα των Επαρχιακών Δικαστηρίων λειτούργησε αποτελεσματικά στην Κύπρο τα τελευταία 50 χρόνια της ανεξαρτησίας. Οι Δικαστές είναι κριτές των γεγονότων και του Νόμου. Δεν έχουμε ενόρκους στην Κύπρο προφανώς λόγω του μικρού μεγέθους της κυπριακής κοινωνίας. Συνήθως οι Δικαστές είναι έμπειροι δικηγόροι και μπορούν να αντιμετωπίσουν με επάρκεια θέματα Νόμου και γεγονότων. Σίγουρα δεν είναι ικανοποιημένοι οι δικηγόροι πάντοτε με την ποιότητα των αποφάσεων και χειρισμών εκ μέρους των Δικαστών αλλά ούτε και οι Δικαστές είναι πάντοτε ικανοποιημένοι με την ποιότητα των δικηγόρων και χειρισμών υποθέσεων ενώπιόν τους. Για τις σχέσεις μεταξύ δικηγόρων και δικαστών θα επανέλθουμε μελλοντικά σε άλλη διάλεξη. Η οργάνωση των Δικαστηρίων σε Επαρχιακά Δικαστήρια τα οποία εκδικάζουν ποινικές και αστικής φύσεως υποθέσεις πολύ πιθανόν να χρειαστεί βελτίωση. Ο όγκος των υποθέσεων έχει αυξηθεί σε πολύ μεγάλο βαθμό με αποτέλεσμα η εκδίκαση των υποθέσεων να καθυστερεί. Η Κύπρος έχει καταδικασθεί πρόσφατα για καθυστερήσεις στην απονομή της δικαιοσύνης από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων δικαιωμάτων με δεδομένο ότι ο μέσος όρος εκδίκασης μιας αστικής υπόθεσης είναι τουλάχιστον 3 – 4 έτη πρωτόδικα και άλλα δυο περίπου έτη για διεκπεραίωση τυχόν Έφεσης! Ο αυξημένος όγκος υποθέσεων με αστικές διαφορές οπωσδήποτε εκτός από την παρατηρούμενη καθυστέρηση η οποία οδήγησε πρόσφατα στην θέσπιση ειδικής νομοθεσίας για να αποφευχθεί η παραπομπή υποθέσεων στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο *1 έχει επίσης σαν αποτέλεσμα η ποιότητα των Δικαστικών Αποφάσεων πολλές φορές να μην είναι και η αναμενόμενη. Κάτω από την πίεση του χρόνου και του όγκου των υποθέσεων είναι δύσκολο για ένα Δικαστή να εκτελέσει τα καθήκοντα του όπως θα ήθελε. Το πρόβλημα βεβαίως δεν θα επιλυθεί μόνο με την αύξηση του

-----
* 1 Βλέπε τον Περί Αποτελεσματικών Θεραπειών για Παραβίαση του Δικαιώματος σε Διάγνωση Αστικών Δικαιωμάτων και Υποχρεώσεων σε Εύλογο Χρόνο Νόμο του 2010 Ν 2(1) 2010

αριθμού των Δικαστών αλλά με την δημιουργία εξειδικευμένων δικαστηρίων και

σε άλλους τομείς έτσι που οι δικαστές να εξοικειώνονται με το θέμα τους και να μπορούν να διεκπεραιώνουν μεγαλύτερο όγκο υποθέσεων και να εκδίδουν αποφάσεις με ταχύτερους ρυθμούς. Παράλληλα ο θεσμός της εισαγωγής νομικών βοηθών των δικαστών ούτως ώστε να προβαίνουν στην απαραίτητη έρευνα και προετοιμασία των αποφάσεων επίσης θα βοηθήσει τα μέγιστα. Ο χειρισμός ενδιάμεσων αιτήσεων θα μπορούσε επίσης να γίνει με διαφορετικό τρόπο. Διοικητικές ρυθμίσεις όπως ο εξυγchronισμός του συστήματος αποτύπωσης της μαρτυρίας και των πρακτικών της διαδικασίας επίσης θα βοηθήσουν προς την επίλυση των προβλημάτων. Παράλληλα η απλοποίηση των θεσμών πολιτικής δικονομίας ως επίσης και η ενθάρρυνση και προώθηση παραπομπής διαφορών σε διαιτησία και ή διαδικασία διαμεσολάβησης όπως γίνεται σε άλλες χώρες φαίνεται να είναι αναπόφευκτη. Δυστυχώς στην Κύπρο παρόλον ότι το πρόβλημα είναι γνωστόν και παρόλον ότι εισηγήσεις γίνονται και υπάρχουν δεν έχει προχωρήσει μέχρι σήμερα η εκτελεστική και νομοθετική εξουσία στην ρύθμιση του θέματος με αποτέλεσμα η κατάσταση αντί να βελτιώνεται να επιδεινώνεται. Παρόμοια προβλήματα άρχισαν να παρατηρούνται και στην διεκπεραίωση ποινικών υποθέσεων. Εκεί που δεν γίνονται παραδοχές και οι υποθέσεις εκδικάζονται δυστυχώς λόγω του μεγάλου φόρτου εργασίας δεν διεκπεραιώνονται όπως παλαιότερα άμεσα. Υπάρχουν ήδη κρούσματα καθυστερήσεων στην εκδίκαση υποθέσεων και παρόλον ότι το σύστημα απονομής ποινικής δικαιοσύνης στα Επαρχιακά Δικαστήρια λειτουργεί αρκετά ικανοποιητικά, χρήζει αναθεώρησης.

Η τροποποίηση του δίκαιου της απόδειξης σε ορισμένες περιπτώσεις έχει βοηθήσει στην ομαλή διεκπεραίωση της Δίκης και εξέλιξη της με ταχύτερους ρυθμούς, όμως τα προβλήματα παραμένουν.

ΚΑΚΟΥΡΓΙΟΔΙΚΕΙΑ:

Τα Κακουργιοδικεία επιλαμβάνονται εκδίκασης σοβαρών υποθέσεων δηλαδή αδικημάτων στο βαθμό του κακουργήματος, για τα οποία προνοείται ποινή μεγαλύτερη της πενταετούς φυλάκισης και ή του προστίμου των £50.000 (€85.430). Όπως ήδη έχουμε αναφέρει πιο πάνω, με βάση το Άρθρο 3 του Νόμου 14/60 καθιερώνονται εκτός από τα Επαρχιακά Δικαστήρια και τα Κακουργιοδικεία. Σύμφωνα με το Άρθρο 5 (1-3) κάθε Κακουργιοδικείο απαρτίζεται από ένα Πρόεδρο του Επαρχιακού Δικαστηρίου και δυο Ανώτερους Επαρχιακούς Δικαστές ή Επαρχιακούς Δικαστές που ορίζονται από το

Ανώτατο Δικαστήριο. Το Ανώτατο Δικαστήριο έχει την δυνατότητα να καθορίσει ότι το Κακουργιοδικείο δύναται να απαρτίζεται από τρεις Ανώτερους Επαρχιακούς Δικαστές ή Επαρχιακούς Δικαστές με πρόεδρο που ήθελεν ορίσει το Ανώτατο Δικαστήριο. Οι Δικαστές οι οποίοι απαρτίζουν το Κακουργιοδικείο ασχολούνται, όταν δεν είναι απασχολημένοι με το Κακουργιοδικείο, με την εκδίκαση άλλων υποθέσεων δικαιοδοσίας του Επαρχιακού Δικαστηρίου. Οι Δικαστές οι οποίοι απαρτίζουν το Κακουργιοδικείο υπηρετούν σε αυτό μέχρις ότου το Ανώτατο Δικαστήριο τερματίσει την θητεία τους. Συνήθως ο διορισμός τους στο Κακουργιοδικείο είναι για περίοδο δυο ετών.

Όσον αφορά την δικαιοδοσία του Κακουργιοδικείου αυτή ορίζεται στο Άρθρο 20 του Νόμου 14/60. Το Κακουργιοδικείο έχει δικαιοδοσία να δικάζει όλα τα αδικήματα τα οποία διαπράχθηκαν:

1. Στην Κύπρο
2. Εντός των κυρίαρχων περιοχών των βάσεων υπό κυπρίου εναντίον ή σε σχέση προς κύπριο.
3. Σε οποιαδήποτε ξένη χώρα από πολίτη της Δημοκρατίας ενόσω αυτός διατελούσε στην υπηρεσία της Δημοκρατίας.
4. Πάνω σε πλοίο ή αεροπλάνο εγγεγραμμένο στην Δημοκρατία και
5. Σε οποιοδήποτε άλλο μέρος του κόσμου και κάτω από περιστάσεις για τις οποίες μπορεί να γίνει πρόβλεψη στο Νόμο.

Σχετική πρόβλεψη έχει γίνει στο νόμο ως εξής: Βλέπε Άρθρο 5 (1) του Ποινικού Κώδικα Κεφ. 154 α. Ο Ποινικός Κώδικας και άλλος νόμος που συνιστά αδίκημα εφαρμόζεται σε όλα τα αδικήματα τα οποία διεπράχθηκαν:

- (α) σε οποιαδήποτε ξένη χώρα από πολίτη της Δημοκρατίας αν το αδίκημα τιμωρείται στη Δημοκρατία με φυλάκιση που υπερβαίνει τα δυο χρόνια και η πράξη είναι επίσης αξιόποινη στην αλλοδαπήν.

(β) σε οποιαδήποτε ξένη χώρα από οποιοδήποτε πρόσωπο αν το αδίκημα συνίσταται σε, προδοσία εναντίον της ασφαλείας και συνταγματικής τάξης, πειρατεία, συνδέεται με το νόμισμα της Δημοκρατίας, αφορά παράνομα ναρκωτικά ή είναι ένα από τα αδικήματα για τα οποία δυνάμει διεθνούς σύμβασης εφαρμόζεται ο νόμος της Δημοκρατίας.

Είναι αυτονόητο ότι σε περίπτωση θανάτου στην αλλοδαπή ή αυτοδικίας δεν διεξάγεται ποινική δίωξη στην Κύπρο.

Όπως προκύπτει από την πιο πάνω σύντομη ανάλυση η απονομή της ποινικής δικαιοσύνης γίνεται από τα Κακουργιοδικεία και τα Επαρχιακά Δικαστήρια. Τα Επαρχιακά Δικαστήρια ακούουν υποθέσεις που αφορούν όχι τόσο σοβαρά αδικήματα ή σοβαρά αδικήματα για τα οποία όμως ο Γενικός Εισαγγελέας κρίνει ότι κάτω από τις συγκεκριμένες περιστάσεις διάπραξης του αδικήματος δεν αναμένεται η ποινή που θα επιβληθεί να υπερβαίνει αυτήν της πενταετούς φυλάκισης και η του προστίμου των £50.000 (Ευρώ 85.430) ο μεγαλύτερος όγκος των αδικημάτων εκδικάζονται σήμερα στα Επαρχιακά Δικαστήρια συνοπτικά. Σοβαρές υποθέσεις βεβαίως φόνου ή απόπειρας φόνου ή ναρκωτικών ή και για άλλα κακουργήματα σοβαρής μορφής παραπέμπονται για εκδίκαση στο Κακουργιοδικείο. Οι υποθέσεις οι οποίες εκδικάζονται στα Επαρχιακά Δικαστήρια στον μεγαλύτερο όγκο τους αφορούν αδικήματα κατά παράβαση των νόμων και κανονισμών τροχοφόρων. Όσον αφορά υποθέσεις ακάλυπτων επιταγών καταχωρούνται ως επί το πλείστον σήμερα ιδιωτικές ποινικές υποθέσεις και εκτός για πολύ σοβαρές υποθέσεις η Αστυνομία παραπέμπει τους παραπονούμενους στην άσκηση ιδιωτικής ποινικής δίωξης. Ένας άλλος μεγάλος αριθμός παραβάσεως αφορά παραβάσεις της νομοθεσίας του ΚΟΤ , περί Οδών και Οικοδομών Υγειονομικών Διατάξεων κλπ. Συνήθως οι Επαρχιακοί Δικαστές οι οποίοι εκδικάζουν αυτής της φύσης υποθέσεις είναι ως επί το πλείστον στο βαθμό του Επαρχιακού Δικαστή και οι υποθέσεις κατανέμονται μεταξύ αυτών που αφορούν την οδική ασφάλεια και αυτών που αφορούν κατά την πρακτική «proper criminal» δηλαδή άλλες υποθέσεις όπως κλοπής, διαρρήξεως, πλαστογραφία κλπ.

Δρ. Χρίστος Κληρίδης

11.10.2011